

DIRECCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: Cadena de Cort, núm. 11.—PALMA.

EGOISTES

homo ab facilitat abusa dels dons de Deu, y en aquest abús hi troba tot sovint, per cástich, la seua ruina y deshonra, per cert avegades ben afrontosa.

Un dels dons de Deu, es l' amor, aquesta facultat nobilíssima del nostre cor, que embalsama totes ses edats de la vida y escampa per tot arreu torrents d'harmonies inefables, maselles de plers y gois suavíssims.

Deu vol que l' homo s' estim a si mateix, aposta li va donar qualidats tan hermoses y el va enjugar ab facultats tan nobles y encativadores: però d' aquest amor que ben ordenat es un do y una bendició de Deu, en fa l' homo la causa més principal de la seua desgracia y malestar y de la ruina y desgracia dels altres.

Abusa de l' inteligencia volent sobre lo que no l' importa, per això avegades veim homos de cap cla y enteniment despert, caure en errors y desacerts de que s' empagairien homos sense lletres ni cap casta d' instrucció; abusa de les riqueses, per explotar la miseria y desgracia de sos germans; de la forsa, per oprimir y engrunar als que están baix, més pobres y més dèbils qu' ell; abusa de la seua vivó y bones manyes, per enganyar als altres y fins y tot abusa de lo més propi y personal que es la seua salut y la vida; per això no es raro toparse ab aquests veys de vint anys, que a les hores, han perdudes totes ses forces y energies y cauen dins la fossa primerenca, oberta per sos vicis, deixant els seus ossos corcats y podrits, per ensenyansa y escarment dels joves que los segueixen en les seues calaverades. Y tot per aquest amor desordenat a si mateix, per aquest egoisme cruel, que tot ho fa refluir en profit propi y propia comoditat y benestar, encara que sia en perjuy y trepitjant els drets dels altres, que son germans seus.

Quant anavem a s' Escola y llegiem aquella faula del lleó, que ab les seues arts y manyes se feu seua tota la cassada que ab l' ajuda de la vaca y de la cabra y de l' auvella era agafada, perque deya ell, que com a lleó li tocava una part y perque era el Rey del Desert, ni pertocava una altre, y perque era el més fort de tots havia d' esser per ell la tercera y la quarta que no provassen

de tocarley, perque si l' hi tocaven sabrían ell qui era... mos irritavem devant aquell golaфра que aixís abusava de la debilitat dels altres més fluixos qu' ell y més covarts, perque no tenien les ungles tan llargues, ni els caixals tan esmolats, ni sobre tot la forsa qu' ell tenia.

May a les hores haguerm pensat que els homos poguessen imitar qualche vegada s' astucia y males arts d' aquell animal seuvatje, y que hi pogués havê homos tan mal entranyats, que abusassen de la seua forsa y de la seua astucia, per empassolarse lo seu y lo dels altres, trepitjant totes les lleys y passant per demunt tots els drets de la justicia y devers de la caridat.

Però quant havem adquirit un poquet d' experiencia de la vida y conegut d' aprop els homos, ara ja no mos irrita tant la conducta d' aquell lleó de la faula, perque per desgracia tot sovint veim entre noltros, que allò de que el peix gros se menji el petit, son faves contades y cosa usual y corrent.

Son dos at-lots que se barayen, ja es segur que rebrá el més petit; es un senyor que pletetja ab un pobre, de deu vegades nou perdrá el pobre, maldement sa rahó li ves per demunt el cap. Y lo mateix que ab els homos, passa talment ab les nacions: si a una potencia o nació poderosa li conve extendre les seues fites per aixamplarse y ferse més gran encara, no hi ha rahons que hi valguen, ni drets que s' hi puguin oposar, sa rahó es la forsa del poderós euantra el més dèbil y petit. Es s' egoisme malentranyat que tan sols se mira a ell mateix y res s' en dona mentres ell gaudesca del tot ple y fart, que els altres sufrescan y se muiren de fam.

D' aquest egoisme naixen aquestes guerres injustes y sangrentes, aquests odis y rencors dins els pobles, aquestes estafes y adulteracions en els comers, aquestes competencies ruinoses entre els industrials, ses usures escandaloses que xupan als pobres sa poca sanch que los queda, el joch inmoderat que fon en una nit una gran fortuna y sobre tot aquest odi comprimit per llarch temps dins el cor dels més dèbils y petits, per causa de tantes injusticies acaramullades; que comensan a esclatar ab aquestes grans venjances de tots els explotats o arruinats per s' egoisme, que conmouen y tenen tan alarmat el mon y s' actual societat,

En lo humá no hey ha remey per mal tan encarnat; el remey está tan sols en que els homos y ses sociadats duguin a la práctica aquell gran manament que recorda en l' Evangelí d' avuy el Bon Jesús, al Doctor que li preguntava quin era el primer precepte de sa lley «Estimarás a Deu, li deya, ab tot el cor y al prohisme com a tu mateix,» vat aquí idó el remey cuantre s' egoisme.

Si estimassem als altres com mos estimam a noltros mateixos, si allò tan sabut de «lo que no vols per tu no ho vulgues per els altres» fos més practicat, moriria del tot s' egoisme y quedaria per sempre esvahida sa rassa cruel y malentenyada dels egoistes.

EL SEN MURTÓ.

Quinse dies à València (*)

Records è Impressions

III

A MICH J. C.

Te deya en ma darrera escomesa que 't daria conte de la Biblioteca Universitaria.

Rebut per mon amic, *olim* corredactor de *La Dulzaina*, (a) En Geroni Forteza destinat al servey d' aquell establiment, y per son Jefe superior Sr. Cassañ, me facilitaren l' ecsamen dels llibres y *códices* més rars y notables.

Entre altres hi vaig fullejar el de les *Trobes en lahors de la Verge Maria* coleccionades per Mossen Bernat Fonollar, dominico, ecsemplar que se té per únich y se suposa imprés a València l' any 1474; que, essent així, hauria estat el primer dins l' Espanya. (b)

Del 1475 data un *Comprhensorium*, vocabulari llatí; é igual fetxa porta el volum *Obres de Cayo Crispo Salustio*.

Tirant lo blanch, llibre de Cavalleria, citat per Cervantes, ecsemplar raro, reproduhit en la *Biblioteca Catalana* per D. Mariano Aguiló, qui lo *exhumá* mentres tenia á son càrreg la mateixa de València, ahont fou imprés l' any 1490.

Dels *Códices*, te citaré coma notabilíssim per ses artístiques portades y capitals delitosament miniaturades: el de l' *Historia de la segona guerra Púnica*; el qui conté varies obres del filosof espanyol Lucio, A. Séneca, ab gran riquesa d' ornamentació; un *Psalterio* molt ben conservat quals inicials de períodos son totes pintades; un *Tito Livio* (*tres décadas*) en italiá, ab precioses portades d' aquest estil; un *Prælectiones de Laurentii Vallensis*, qual primera plana l' adornan 35 minyons delicadament illuminats, entre fullatges; un *Romance de la Rosa, ó Espejo de los enamorados*, ab profusió de miniatures icòniques de gran originalitat, obra comensada en el sigle XIII per Guillermo de Gorris y acabada per Juan de Mena, 40 anys després; un altre que conté les *Obras de Virgilio*, modelo d' art caligráfic, y es el més ben conservat. La major part d' aquests *códices* procedeixen del Convent de Sant Miquel dels Reys, ara convertit en Presidi.

(*) Vide els números 188 y 190.

(a) El fundador d' aquest setmanari fou en Joan Roca de Buñoll, jove d' idées molt avansades, qui 'l volia titular *El Doctor Cándido*, y jo, recordant *La Dulzaina* de València, vaig batiarlo amb aquest nom. Durá 28 setmanes, hey escrivian En Tomás Forteza, En Gabriel Maura y en Maciá Bosch. Fou el primer síntoma de renaixament literari periodístich, després del llarg descans sobrevengut á *La Palma*. Acabá per desavenencia de mires polítiques y d' idées religioses entre dits corredactors, quant en Roca donava a llum *El Rayo*,

Però el llibre que més m' impresioná fou la *Biblia*, en fol major de plegamí, que possehi y anotá en sos marges, el gran valenciá Sant Vicent Ferrer. ¡Llástima que la indiscreta devoció dels qui, després de sa mort, li posaren ses mans demunt, retayaren moltes d' aquelles notes autògrafes per durlessen coma rellíquies.

També me cridá molt l' atenció una carta de navegar quals mides son 90x72 centímetros. Comprén l' Europa y mitat de l' Africa; la rosa náutica just baix de l' Italia, ab forsa de policromies y daurats. Dalt, dins un medalló, hi ha una Verge entre dos barcos, y du escrit: *Jacobus russus messanensis me fecit in nobili civitate Messane, anno Dmi. 1563, per Joannes Antonio Talamo composita, amen.*

Y ara transportaré aquí les notes que guard en cartera relatives á un portulari, també fetxat á Messina, que vaig veure en la llibreria del senyor Marqués de La Cènia, a Mallorca. Tenia de llargari, enmig: 90 centímetros, en els costats 75, amb l' amplaria de 60. El centre dels rumbos era l' illa de Sicilia, ab quatre roses y vents cardinals en sos respectius extrems. Dins l' Africa hi havia un emisferi de 17 centímetros de diámetro. L' illa de *Maiórica* estava daurada; la de *Mao* y els illots, vermeys; y la d' *Icuissa* blava.

El litoral d' Espanya y Portugal, portava 147 noms. A més estava adornada ab 25 ciutats ab estandarts, y 8 figures. Los rotuls principals eran: *stretto de Maglane, Elperu, Novaspagna, margilato, Agipto, Terra de fuoco, Terra de vista, Terra incognita, Barbaria.*—*Ria de loro, Canarias, Lansalot etc.* Dalt, un busto de la Verge ab Jesús infant, ab S.^a V.^a y l' inscripció *Joan Oliva Alias Riezo, in Messina anno 1594.* (c)

Y ara, mon amic, sols afiguré que en la Biblioteca de l' Universitat Valenciana, després de vists tan preciosos *códices*, que (*tret el dels Reys*, que possehim en l' Arxiu Històric de Palma) no n' he vist més artísticament adornats, ni en la de Barcelona ni en l' Escorial, vaig preguntar si tenien entre sos milenars de volums impresos, y manuscrits, qualche obra del nostro Ramon Lull, y me respongueren que *no*.

Tot d' una vaig pensar: dels ecsemplars que jo vaig fer treure de baix el campanar de la Seu, y ara 's troban en mans de la Causa Pía Luliana, ¿No 'n podrian regalar unes *Vindicies* á n' aquella Biblioteca?

Ja t' basta per avuy.

B. FERRÁ.

SANTS Y FESTES

DE LA PRESENT SETMANA

Octubre

- Dia 1. Dilluns.—La Dedicació de la Sta. Iglesia Catedral.
- Dia 2. Dimars.—El sant Angel Custodi.
- Dia 3. Dimecres.—S. Cándido mr.
- Dia 4. Dijous.—S. Francesch d' Asis conf. y fdr.
- Dia 5. Divenres.—S. Froilán bisbe y conf.
- Dia 6. Dissapte.—S. Bruno conf. y fdr.
- Dia 7. Diumenge.—✠ Nostra Senyora del Rosari.

(b) En l' any 1481, comensaren á imprimirse llibres á Miramar de Mallorca.

(c) En la *Resena de algunas cartas de marear*, publicada per D. Gabriel Llabrés, en lo n.º 166 del *Bolletí de l' Arqueològica Luliana*, cita cartes d' un J. Oliva, fetxades: 1587, 1599, 1608, 1612, 1613, 1614.

Dues cartes més petites se guardaven á ca dit senyor Marqués de la Cènia, pero no 'n pug dar relació.

UNA CURA PRODIGIOSA

Al Capitán Guerrillas
El fémur un balazo le hizo astillas.
—Hay que amputar la pierna (Los Doctores
Exclaman á una voz).

—¡Ah, no señores
(El enfermo gritó lleno de enojo).
—Es preciso.

—Me niego en absoluto.
Yo que ante los cañones no me inmuto,
Sufrir no puedo en mi presencia á un cojo;
¿Me sufriré á mí mismo?
¡Ah! no, no llega á tanto mi heroísmo.

Noticioso del caso
Un médico andaluz, dirige el paso
En busca del herido, y—Dios le guarde
—Beso á V.... ¿Qué le ocurre?

—Señor mío,
Huelga la amputación.
—¿Qué?
—Yo lo fio.

En esta misma tarde
Quedará, no lo dude, bueno y sano.
—¡Oh! Venga acá esa mano,
Y apriete usted esos cinco.
Tentado estoy á dar de gozo un brinco.
¿Quedará cojo?

—No; se lo prometo.
—Si no he de quedar cojo,
Trinche y raje á su antojo;
A su ciencia y pericia me someto.
—Pues manos á la obra.
Que agallas tengo y voluntad me sobra.
Y, dicho y hecho. Se arremanga el brazo.
Examina el efecto del balazo,
Y en alas del progreso,
Con pecho varonil y rostro enjuto
Al muslo aplica un hueso...
Y... se acabó. Fué cosa de un minuto.
—Ahora una copita...

—La deseo.
—Mucha quietud...
—¿Por toda la semana?
—¿Qué dice V.! Mañana
A las cinco le aguardo en el paseo.
Mi Capitán, adiós, y me repito... (Sale)
El enfermo, gritando:
—¿He de llevar muletas?
El Médico, desde la antesala:
—Ni siquiera bastón: no lo permito.
El enfermo, aparte:
—Mi deuda no se paga con pesetas.—

Los dos fueron puntuales á la cita.
—Seor Capitán, celebro la visita.
¿Qué tal? ¿qué tal? (le preguntó el Galeno)
—Bien. Como V. predijo, estoy ya bueno.
Pero ¡qué trasudores!
¡Válgame Santa Bárbara bendita!
¡Qué angustias! ¡qué dolores!
Tanta pena me agobia,
Me irrita y me exaspera,
Que en mi insano furor aullar quisiera,
Y hasta amagos advierto de hidrofobia.
—Pero, hombre, V. me asusta;
Explique V., por Dios, la causa justa...
—Yo le diré...

—¿Qué pasa?
—Oiga; al oído:
¡Qué no puedo mear! ¡estoy perdido!—
Dándose un golpe bárbaro en la frente,
Así el Doctor exclama de repente:
—¡Torpe de mí! ¡qué torpel! ¡Oh, qué memoria!
No pensé... Hablando en plata,
Soy un burro de noria,
Un mulo de reata,
Sí señor, un estúpido, un becerro ..
Mas hera es ya de corregir mi yerro.

Cuando quiera mear, busque una esquina,
Y luégo alce la pata...
El hueso que sirvió de medicina,
Señor, era de un perro.

L. CARNICER.

FOLKLORE MALLORQUÍ

ADAGIS AB QUI

En lo número 11 del tom V del *Museo Balear* (any 77), nostro Director publicá baix lo títol de *Brins y gavelles* un aplech d' adagis mallorquins d'aquells en qu'hey entra lo pronom *qui*, y lo dedicá á n' en Mateu Obrador. Los dividí en tres classes: primera, els *qui*, comensant ab *qui*, constan de dues parts consonantades ó ab rima; segona, els *qui*, comensant també ab la partícula *qui*, no guardan consonancia, y tercera, els consemblants á n' els anteriors que no comensan ab tal paraula, pero sí l' expressan per mitx; de cada classe en doná una bona mostra, que plegats tots son 155. Després invitava als aficionats á espigolar aquesta classe de *brins* per dins les pletes y sementers de la nostra hermosa llengua.

D. Mateu Obrador corresponguent á n' en Ferrá, publicá en el número sigüent del mateix *Museo* «*Just dues paraules*» y afagí un manat de 23 *brins* á la garba d' adagis ab *qui*.

A n' aquest dos articles los tregué á rotlo altra volta *La Roqueta* quant ses seues acabayes per l' any 92, números 223 y 224; y jo en el número 226 també hey vaig dir «*Dues paraules més*» afaginthi 17 adagis, que vaig tenir, no inclosos en los anteriors articles.

No vaig ser l' únich á qui el consell del primer espigolador despertá sa curolla d' espigolar, porque á n' el número sigüent (227, heu poreu veure) de *La Roqueta*, en Mateu Obrador mos regalá ab «*Més adagis*» que un senyor onclo seu y un senyor Prevere li enviaren: aquell 28 y aquest 26.

Sumats tots son uns 249, qu' els aficionats podrán veure en los llochs qu' acab de citá; avuy n' hi afagiré un centená més, aprofitant el lloch que mon amich en Jaume Domenech ben empra ab son aplech d' adagis mallorquins, ara qu' es troba á la lletra Q. Sa major part los estrech de sa meua cartera de *Folklore*, qu' hey forman secció apart, porque sempre aquests adagis ab *qui* m' han cridat l' atenció y preferencia per son caracte particulá y saborino mallorquí. També n' he copiats una partida replegada p' el M. I Sr. D. Antoni M.ª Alcover, gran cultivador de la nostra llengua, procurador principal del *Diccionari mallorquí*; la'm deixá posantla á mon servici, y l' hey agrayesch moltíssim.

He seguit la mateixa classificació, y vataquí els de la primera classe ó sían els *qui*, comensant ab *qui*, tenen rima:
Qui de ca-seua no se cuyda, sa bossa se li buyda.
Qui va totsol fa lo que vol.
Qui no fa feyneta no menja coqueta.
Qui ascolta p' els forats, ou sos mals fats.
Qui vol tenir barquera, li ha d' anar derrera.
Qui té edat de pecar, en té de dejunar.
Qui paga lo que deu de tot lo dels altres es hereu.
Qui la mort d' altri espera, la seua veu primera.
Qui es fet per treseta, no arriba may á pesseta.
Qui no te altra gat ab ell se combat.
Qui menja llet y beu ví, de cert anys torna fadri.
Qui menja y no mol, avensa lo que vol.
Qui se menja l' anyell que s' abrig la pell.
Qui be fa be trobará.

Qui en vida fa donació, mereix que li esclafin es cap ab un bastó.
 Qui no pot caminar, qu' es pos á corre, va dir en Bigorra.
 Qui 'n vol dir, n' ha de sentir.
 Qui te botiga, qu' hey estiga.
 Qui excomunica, dexcomunica.
 Qui vol be ell el te.
 Qui assegura, dura.
 Qui ret, per lo fet.
 Qui te fills al costat, no morirà enfitat.
 Qui ab farina pasta es pa li basta.
 Qui totes les vol venjar, á la terra s' ha de dar.
 Qui manlleva poch, no se mou d' un lloch.
 Qui fa tres, ase es.
 Qui totsol menja son gall, totsol ensella es cavall.
 Qui s' axeca dematí, el Bon Jesús li surt á camí.
 Qui lluny s' en va á casar, ó va enganat ó vol enganar.
 Qui quant es jove no trabaya, quant es vey jau á sa paya.
 Qui fa obra, qu' en fassa de lo que sobra.
 Qui amb cames d' altri camina, d' enfora tot heu afina.
 Qui pren y dona el dimoni l' encona.
 (Seguirá) S. ELVIRO MÁS.

Setmanada

(DESDE EL PEDRIS DE LA SALA)

—Me fassi lloch, senyó Regalessi...
 —¿Qué m' dus de nou, Chim Xerrim?
 —Si no menten els diaris y les veus que corren...
 —Digas, que t' ascolt.
 —Primerament: Ja tiran baix *Can-Ribot*, per *dificarhi* un *Hotel* de primera..
 —Y qué es un *otel*?
 —Una gran *fonda de lucro*, per estarhi es millonaris *estarenjés* que vengan á Mallorca. ¡Ja era hora! Palma fins ara, sols te *Can Barnils*, *Can Gasparó*, *Cas Mahonés*, y torcat es morros; zy com pot veni cap lord *mericá* ni cap *príncipe rus*, ni cap sultán de la Xina, si no tenim lloch decent per alojarlos?
 —Ells no haurían de trobá es camí; ¡inglesos, russos y matadors de cristiáns! Deu mos ne lliber.
 —Altra novedat! Els Missès mallorquins no han volgut ajudar á Catalunya, sobre demaná al Govern que en els tribunals cada ú parli an.b sa propia llengua. Nou vots contra vuit foren causa de sa retirada de D. Alejandro.
 —Ell lo de parlar en mallorquí sería lo de menos, si en tot lo pertenyent á Mallorca pensassim y obrassim en mallorquí. Pero, qui més qti manco, dels nostros homos la major part, de fet, son enforesterats á la francesa ó á la inglesa.
 —Y es ver; perque més aprenen aquestes llenguas que sa nostra; y jo non conec cap de tan clara.
 —¿Y qué sabs de la nova fábrika d' Electricidat?
 —Dimecres la presentaren aquí dalt.
 —¿Sa fábrika?
 —Sa proposició per ferla dins Santa Catalina, y per extendre els conductors per l' aire y per devall terra per tota la ciutat y tal volta voltant per Son Rapiña, La Vileta, Son Anglada y Son Trillo. Això es cosa de D. Pere d' Alcántara Borrás y Companyia.
 —Dues fábriques de gas y dues d' electricidat, á més des petróleo, y es festés de teya que sempre en romandrà qualcún, perilla que Palma estiga ben enlluernada.
 —Ell sa *lístricidat*, també ha de servi per motor y per un tramvia; ara anam á rumbo, senyó Regalessi. Y no li dig res des nou *treyato-sirco* dins s' Hort del Rey; ni d' un *digue* dins Porto Pi; ni altres projectes que hi ha moguts. Visquem y veurem coses.
 —Chim Xerrim, jo 'm don per satisfet; ja n' he vistes tantes, que me pug morí; tateix Mallorca, si no fos estat per ses guerres mogudes dins l' Africa, ja no sería d' Espanya. Deu no m' ho deix veure. A Dios Chim.
 —També he partit: fins un altre dia.—*El Taquígrafo*, Gil.

FESTES REL·LIGIOSES

Diumenje passat en l' iglesia de *La Soledat* se benehí una imatge de la *Purissima*, obra del sculptor Calafat, sent padrins la senyoreta Maria Eugènia Coll, y el rich industrial D. G. Juan (Ribes). Oficiá el Canonge senyor Miralles, predicá el senyor Company y se cantá la missa de Paccini, ab gran concurrencia d' aquell vecindari, y satisfacció del senyor Vicari Llinás.

Dilluns passat, á la Mercè gran festa, com de costum. Predicá el P. Carceller un sermó històrich, després del novenari predicat p' el P. Tomás dels SS. CC.—El Sr. Rector D. Sebastiá Font, fa 33 anys que regeig aquella iglesia, ab forsa de constancia y sacrificis.

Tot sia A. M. D. G.

NOTICIES HISTÓRIQUES

Dia 1 d' Octubre.—La Dedicació de la Santa Iglesia Catedral de Mallorca, posá sa primera pedra el Rey En Jaume I d' Aragó, l' any 1230; y el bisbe, que fou el seté, D. Berenguer Batle, el mateix día de 1356 consagrá la taula de son altar major depositanthi algunes precioses relliquies entr' altres, part de la túnica del Salvador y part de s' esponja ab la que, dalt el calvari, se li doná fèl y vinagre.

ENTRETENIMENTS

LOGOGRIFO NUMERICH

- 4—Consonante.
 62—Negación.
 138—Calle de Palma.
 8545—Animal.
 86126—Nombre de hombre.
 158215—Es difícil de pasar.
 4288782—Una carrera.
 12345678—Apellido de un conocido comerciante de Palma.
 5642374—Nombre de un conocido Clown.
 821565—Medida.
 62815—Ópera italiana.
 4282—Animal.
 468—Rio español.
 87—Nota musical.
 3—Consonante.

LORITO MAYO Y MECA.

CREU DE PUNTS

.....

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

Sustituir aquests punts amb lletres, de modo que sa retxa de dalt, ó sia es creuè, diga es nom d' una illa; sa vertical un adjectiu que unit á n' es nom d' es creuè, espressa es d' una Revista; sa de baix de tot, una ciutat de s' illa, y s' altra de damunt, es nom d' un poble de sa mateixa illa.

GRA D' ORDI

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

Posar lletres en lloch d' aquests punts de manera que cada retxa lletgit de dalt á baix y de l' esquerra á la dreta digan: Sa primera una consonant; sa segona un membre huma; sa tercera un llinatge; sa quarta un poble mallorquí; sa quinta sa cosa més dolenta del mon; sa sexta un adjectiu, y sa séptima una lletra.

S. ELVIRO MÁS.
 (Sas solucions en el número próxim).